

DE
ECLAMPSIA PARTU-
RIENTIIUM.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,

QUAM

AMPLISSIMI MEDICORUM ORDINIS CONSENSU

IN

UNIVERSITATE CAESAREA LITERARUM
DORPATENSI,

UT GRADUM

DOCTORIS MEDICINAE

LEGITIME ADIPISCATUR,

DIE XV. MENS. MARTII MDCCCXXIX

LOCO CONSUETO PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

CAROLUS OTTO ROSENBERGER

DORPATO - LIVONUS.

.....
DORPATI LIVONORUM,

TYPIS J. C. SCHÜNMANNI, TYPOGRAPHI ACADEMICI

MDCCCXXIX.

Imprimatur,
ea quidem conditione, ut simulac typis excusa fuerit
haec dissertatio, collegio explorandis libris constituto
quinque ejus exempla tradantur.

Dorpati Livonorum die xxviii. mens. Feb, mccccxix.

Dr. Fridericus Erdmann,
h. t. Ord. Med. Decanus.

PATRI OPTIMO,

DILECTISSIMO, PIE COLENDO

FILIUS

Prooemium.

Quamquam non est qui dubitet, graviditatem partumque, normales conformandi ac perficiendi muliebris organismi gradus, propriae ejus indoli evolvendae quam maxime consulere, immo naturam his statibus ad turbatam jam valetudinem restituendam uti, gravissimeque vim extrinsecus imminentem reprimere, nemo tamen negabit, vitalitatis rationem hoc tempore a statu haud gravido in muliere prorsus esse alienam, morborumque igitur praedispositionem a solita valde abhorrere.

Quare optimo jure morbos statuamus oportet, ipsi graviditatis partusque statui proprios; — non tantum propter novam omnino, quae inter mulierem fetumque initur, rationem, sed hac praecipue de causa, quia organismi receptivitas non augetur solum, sed etiam mutatur.

Graviditati sensim sensimque crescenti partus, quasi corporis ex antecedente statu in priorem restitutio, est opponendus, et sicut partus, cum graviditate comparatus, violentiore et repentinore gaudet decursu, ita et variae, quae propriae huic periodo inveniuntur, morborum formae violentius procedunt, majusque vitae discrimen adducunt, quam quae in graviditate reperiuntur.

Inter hos morbos maxime periculosos, in partu plerumque obvios, a diversis, qui mulierum morbos tractarunt, auctoribus illa quoque spasmorum species refertur, cui nomen eclampsia parturientium est, quamque in pagellis hisce pro viribus nostris tractare conabimur.

Exacta fortasse hujus morbi historia et relatio, quem mihi, duce Ill. Prof. Deutsch a cons. stat., in instituto nostro obstetricio accuratius observare et curare nuper contigit, lectori benevolo forsitan haud indigna videbitur, quae legatur, magnaue illa et multa, quae opusculo nostro inhaerent mendosa, quaeque excusare vix ausim, a parte saltem velare poterit.

Diagnosis morbi.

Eclampsia *) in genere morbus est in neonatis, gravidis parturientibusque tantummodo obviuus, cito decurrens, qui convulsionibus universalibus, eodemque tempore omnino prostrata sentiendi et percipiendi facultate distinguitur. Inprimis, formaeque maxime propria in parturientibus occurrunt, ubi specialiter eclampsia parturientium nominatur, atque in ea contemplanda dissertatio nostra praecipue versabitur. Ceterum in gravidis vera et germana eclampsia tantummodo graviditatis finem versus, et simul quidem imminente abortu, occurrere videtur. Sic et clar. Wigand in libro suo (die Geburt des Menschen, Berlin 1820, volum. I.) singulari eclampsiae gravidarum mentione non facta, tantummodo, ubi de parturientium convulsionibus agit, mulieres plerasque,

*) Eclampsia a vocabulo *ἐκλαμψις* (*εκλαμψις* s. *εκλάμπω*) derivanda mihi videtur, quamvis Cl. Krause (etymolog. medicin. Lexicon. v. eclampsia) potius ab ionico Fut. Med. *λάμψομαι* verbi *λαμβάνω*, Med. *λαμβάνομαι*, eam profectam esse censet.

gravioribus convulsionibus correptas, nondum usque ad maturitatem gestasse, sed tribus circiter vel sex hebdomadibus prius, quam aequum sit, partum edere commemorat.

Ad totum morbi decursum recte aestimandum ac dijudicandum, parturientem et inter paroxysmum et intermissionum tempore observemus necesse est.

Quaque partus periodo, plerumque prima jam et secunda (Wigand l. c. §. 102), paroxysmus nunc subito, nunc, quod saepius fit, prodromis antegressis apparet.

Illis prodromis est adnumeranda singularis, antea nunquam in aegrotā observata, tristis et morosa animi affectio, quae interdum jam paucis diebus ante, incipere solet. Praecipue hoc symptoma insigne erat in morbo hujusmodi gravioris momenti, qui anno MDCCCXXII in instituto nostro publico artis obstetriciae observabatur*). Porro huc pertinent: vehemens capitis dolor

*) Aegrotā, puella septemdecim annos nata, valida, magis irritabili, quam sensibili corporis constitutione, paulo ante partum, prodromis modo descriptis praegressis, vehementissimis convulsionibus est affecta, quae inter normalem et naturae congruentem partum infantis validi continuabantur et post illum etiam accrescebant. Quamquam, paroxysmorum numerus usque ad quinque et triginta augebatur (quorum undeviginti in tempus post partum incidebant) tamen aegra, forti methodo medendi adhibita, salva et incolumis evasit.

potissimum in occipite, quem nunquam deesse omnes auctores contendunt, saepe dolores dorsi et regionis sacralis, frequens singultus, sopor vel delirium, paulo ante paroxysmum magna parturientis inquietudo et anxietas, quae studio quasi aliquid molesti removendi, gestu et voce expresso, apparet. Constantibus prodromis adnumerat Wigand (l. c. §. 102) primo vehementem, magnam cum inquietudine et anxietate conjunctum, dolorem praecordiorum, cui aliquid simile in casu a me descripto inveni. Oculi late aperti ac trunculenter distorti et jactatio capitis plerumque sinisterum latus versus, quae paulo post sequi solet, initium convulsionum universalium indicant (Wigand l. c.).

Impetus ipse convulsivus, in quo omnia symptomata epilepsiae propria insunt, in acme plerumque in tetanum omnino transmutatur. Musculi faciei plerumque horribili modo distorti sunt, et consideranti non raro adspectum strangulatae praebent. Omnino plerisque in casibus symptomata, redundantiam sanguinis in vasis cerebralibus indicantia, praevalere solent. Ad haec pertinent, turgescencia aucta, rubor et denique lividus color et perspicua intumescentia faciei; pulsus arteriarum in acme paroxysmi cognosci non potest, sed prius vel serius semper frequens, plenus et durus est. Oslander minor natu (Gemeinsame deutsche Zeitschrift für Geburtskunde, 2. Bd., p. 569) maxime animadvertendum esse censet tumorem permanentem manuum et faciei earum, in quibus convulsiones sint exoriturae, seu locum habuerint.

Neque vero eclampsia semper his symptomatibus

distinguitur. Interdum, sed in rarioribus quidem casibus, et tantum in debilibus individuis sensibili constitutione praeditis, sive praegressa debilitatione corporis, symptomata collapsus ab initio eminent; redundantia sanguinis in vasis capitis deesse videtur, pulsus frequens, parvus, debilis et irregularis est. Quam formam eclampsiae, si illi, quae sub forma sthenica se offert, opponatur, asthenicam nominaverim.

Postquam paroxysmus aliquamdiu in hac acme permansit, hoc stadium convulsivum, ut ita dicam, paulatim remittentibus, quae supra dixi, symptomatibus, sicut in epilepsia, stadium soporosum sequitur, quia sentiendi facultas non statim cum remissione spasmi, sed sensim sensimque redit. Paroxysmus huiusmodi a paucis minutis, ut plerumque fit, usque ad dimidiam seu integram horam durat. In casu postea descripto unus paroxysmus, alternantibus quidem remissionibus et exacerbationibus, per viginti minuta mansit. Intermissiones etiam varium temporis spatium implent, a decem minutis usque ad duodecim et plures horas. Secundum hoc longius breviusve temporis spatium intermissionum, ille etiam supra memoratus status soporosus, qui ante et post impetum invenitur, nunc brevius nunc longius tempus perdurat. Tamen vis et mora soporis cum vehementia paroxysmorum crescere videtur. In casu descripto animi defectus per totum morbum duos per dies locum tenuit, quamquam tempus intermissionis inter nonnullos paroxysmos ad tres vel quatuor horas processit. Semper vehemens capitis, interdum et dorsi dolor

intermissione perdurare, et novi paroxysmi plerumque demum post prodromos supra memoratos incipere solent.

Quoad partus rationem ad hunc universalem corporis morbum, his convulsionibus plerumque partus progressum impediri, admonendum est. Genitalia laxa reperiuntur, normales partus dolores sunt infirmiores, neque ullam paene habent vim, portio vaginalis laxa, genitalia externa frigida. Ipse uterus triplicem habet rationem, vel omnino quiescit, vel functioni suae ad normam inservit, saepius autem, pro tertio, ut Clariss. Wigand (l. c. §. 103) recte admonet, et ut ipse in casu infra descripto observavi, etiam convulsionibus corripitur, quae interdum ita augentur, ut in tetanum uteri omnino transeant. Quod ubi fit, fetus undique maxime premitur; quamobrem huius morbi prognosis non potest esse nisi iniquissima.

Praeter hanc, quam descripsi, formam eclampsiae, de alia specie convulsionum parturientium plerique auctores mentionem faciunt. Ita Wigand, qui copiosissime hanc rem tractavit, duas omnino inter se diversas species convulsionum parturientium, quarum altera nunquam in alteram transire possit, distinguit, leviolem et graviolem. Quae gravior aequalis est isti a me descriptae; illa vero saepius, sensibilia et ad spasmos disposita individua corripit, sine prodromis incipit, et nullo cum defectu animi sentiendique facultatis conjuncta, illisque symptomatibus redundantis sanguinis in vasis capitis carens, partus decursum non prohibet. Carus etiam in compendio suo (Lehrbuch der Gynaekologie. Leipzig 1820. §. 1335) huius levioris formae convulsionum facit mentionem et tremorem.

artuum appellat. Certo illi paroxysmi, quia fere non sunt impedimento, quo minus aegroti omnia sentiat, secundum nostram definitionem eclampsiae, hoc nomine vix vocari poterunt; majore in gradu transitum ad illam speciem asthenicam, de qua supra dictum est, forsitan faciunt.

In qua quidem brevi morbi descriptione sine dubio, ut quisque facile intelliget, majoris tantum momenti symptomata pathognomonica commemorata sunt; totalia, ab aliis allata, ex parte ab illis epilepsiae vulgaris omnino non differunt, qua de causa ea nunc omitto, ex parte e quibusdam descripti hujus morbi complicationibus ortum capiunt, prout tum a cerebro magis, tum a medulla spinali proficiscuntur morbi symptomata, vel prout alia quoque majoris momenti organa, ut genitalia, abdominis organa et cavi thoracis, plus minusve afficiuntur.

Iure etiam quaerendum esse videtur, num eclampsia parturientium vere ab epilepsia differat, et hanc ob rem propria morbi species habenda sit. Quamvis omnia paene alterius morbi paroxysmorum symptomata cum illis aliis congruant ita, ut vix hi morbi separari possint, attamen paullo accuratior totius decursus hujus morbi et maxime causalium momentorum observatio nos edocet, duas diversas morborum species statuendas esse. Eclampsia enim plerumque afficiuntur feminae robustae, plethorica corporis constitutione instructae, et in quibus non praevallet ad spasmos dispositio; epilepsia contra teneriora maxime et sensibilia corpora videmus laborantia. Eclampsiam semper reperimus praetereuntem tantum

morbi speciem a constantibus quibusdam viribus nocentibus, quae paroxysmis antecedunt, ortam; epilepsia e contrario saepenumero congenita est, paroxysmi post certum aliquod temporis intervallum redeunt et plerumque sine ulla constanti causa. Eclampsia generaliter e praetereuntibus potius, maximam ad centrum organorum systematis nervorum vim habentibus causis existit, quamobrem etiam semel sanata non facile recurrit; epilepsia contra saepe pendet ex vitis organicis inveteratis, qua de causa saepius quoque redit. In eclampsia paroxysmi rariores sunt (interdum unum tantum) qui quidem breve tantum intermittentes spatium se invicem sequuntur, et cito vel sanationem vel mortem afferunt; epilepsia plerumque multos facit paroxysmos, et quidem longius semper intermittens temporis spatium, saepenumero multis annis jam praeteritis in sanationem vel mortem exit. Eclampsia denique tantum neonati, gravidae atque parturientes, epilepsia contra infantes tantum provecioris aetatis et adulti afficiuntur.

Aetologia.

Causa proxima hujus morbi nulla alia esse potest, ac quae in universum spasmos gignit; corrupta nimirum nervorum actione, muscoli sine lege contrahuntur. Jam vero libere fatendum est, omnium systematis nervosi morborum causam proximam prorsus in tenebris versari, quare in nostro quoque morbo, quomodo et quibus potis-

simum legibus evadant hae anomaliae inter nervorum et musculorum actiones, quidquam accuratius me esse allaturum despero, quamquam haud paucae eaeque interdum admodum mirae hypotheses apud auctores inveniuntur, quae haec phaenomena illustrare student.

Si vero accuratius investigamus, quae potissimum illae mutationes sint, quae in ipso organismo fiant, ansamque proximam illis et nervorum et musculorum perturbationibus porrigant, jam magis ad id, quod cupimus, perventuros nos fore, sperare licet. Quum enim in eo morbo, quem consideramus, spasmus per se symptoma haud maximi momenti habendus sit, sed praecipue sensus defectus et musculorum contractio ubique propagata accedant, ante omnia et ad cerebrum, quod psychicis inservit actionibus, et ad medullam spinalem, unde musculorum actiones cidentur, animum ut attendamus cogimur. Vix in dubium vocari potest, nunc cerebrum, nunc medullam spinalem morbo affici, et saepissime, quod mihi videtur fere ubique fieri, utrumque systema simul malo premi, unde colligi potest, in quanto versentur periculo eae, quae hoc morbo correptae sint.

Omnes causae, quae in corpore animali convulsiones universales excitare possunt, duplici tantum via, ut experientia edocemur, eas cient, aut eo, quod cerebrum vel medullam spinalem vehementer premant, aut, vi vitali debilitata, ipsa illa organa centralia systematis nervosi infirma reddant; quamquam altera ratio cum altera in eo haud dubie convenit, quod utraque, sup-

pressis organorum centralium functionibus, iis, quae in peripheria versantur, major inditur vis (vid. Carus Gynaekol. §. 1043). Prima ratione convulsiones universales plerumque systemate sanguifero extra modum elato excitantur, fere semper homines plethoricos aggrediuntur, robusta validaque corporis constitutione praeditos, et symptomata sthenicam earum indolem perspicue demonstrant. Verum esse convulsiones, quae altera ratione fiunt, magis pro idiopathicis nervorum affectionibus habendae sunt, plerumque homines jam antea ad spasmos proclives habituque sensibili, ut vocatur, insignes invadunt, et asthenicae apparent. Nemo itaque dubitabit, eclampsiam parturientium, uti nunc sthenicam, nunc asthenicam speciem prae se fert, ita etiam jam ex illa jam ex hac ratione originem ducere. Supra vero monuimus, sthenicam hujus morbi formam longe saepius inveniri, quare pressum illum, qui extra modum in organa centralia systematis nervosi exerceatur, etiam multo saepius in culpa versari, omni jure judicare possumus; utrum vehementer sanguinis congestionem, an inflammationem aperta ejusque exitibus ite sit excitatus, nihil refert. Quam sententiam apertissima morbi symptomata probant. Ubique enim inter convulsionum prodromos cephalalgia vehemens apparet, immo per intermissiones non cessat; semper sopor ille, qui, ut notum est, nihil aliud nisi sensorii depressionem denotat, convulsionum paroxysmo exacerbato, extemplo simul augeatur; deinde eclampsia eos aggredi amat, qui sanguinis congestionibus in caput, quacunque causa excitatis, laborant; tum plerumque in eclampsia parturientium methodus sanguinem evacuant et a

capite derivans felicem efficit successum, quod complurium auctorum observationibus evincitur; denique plurimae cadaverum sectiones jam meningum, imprimis arachnoideae, inflammationis vestigia praebuerunt, jam aquae profusiones in ventriculos demonstrare (vid. Siebold Franz. zimmerkrankh. Tom. II. pag. 177). — Sed medullae spinalis quoque affectionem saepe, fortasse plerumque ad hunc morbum procreandum conferre, haec imprimis demonstrent: Complures auctores observaverunt in symptomatibus vehementes dolores dorsum et regionem sacralem occupantes, qui, ut exempla afferam, in omnibus casibus, quae Osiander minor natu memoriae tradidit, haud desiderabantur (l. c. pag. 571—581). Etiam in historia morbi quam infra addam, et in eo casu, qui anno MDCCCXII in clinico obstetricio, quod hic floret, observatus est (cujus jam supra injeci mentionem), conjuncti cum cephalalgia vehementes illi dolores in regione dorsali et sacrali apparebant, qui, partu edito, tamen magna ex parte aderant, et simul dolores in inferioribus extremitatibus ciebant. Semel observavit Osiander min. nat. motus quosdam convulsivos, quasi ex medio dorso exorientes (l. c. pag. 579). Quibus in disquisitionibus haud parva poterimus emolumenta carpere ex comparatione et analogia similium morborum. Egregiam similitudinem eclampsia cum tetano universali praebet, et, ut recte Wiggand (l. c. §. 107) monet, verus tetanus esse videtur, intercurrentibus momentariis remissionibus. Certe in acme vehementiorum paroxysmorum semper in tetanum universalem transit, qui aliquamdiu permanet. Quem vero lateat, complures re-

centiorum auctorum, crebris cadaverum sectionibus edoctos, tetani indolem in medullae spinalis inflammatione vel ejus integumentorum versari, fortiter contendisse? ita ut non omnibus fulcris destituta videatur ea sententia, eclampsiam quoque saepenumero ex vehementibus medullae spinalis irritationibus vel manifesta ejus inflammatione originem ducere.

Causae praedisponentes. Primum momentum praedisponens habenda est singularis, quam grvida et parturiens maxime habet mulier, vitalitatis ratio, cujus quamquam accuratius exponere non possumus naturam, tamen experientia edocti scimus, hujusmodi eclampsia feminas adultas hoc tantum corripere tempore. Praeterea haud indigna judicanda sunt, quae his adnumerentur causis praedisponentibus: partim infirmior, sensibilis et in universum ad spasmos praedisponens corporis status; partim vero et plurimis quidem in casibus robusta constitutio, jam prius exstans in cerebro formationis vitium et morbosus thoracis organorum status, quibus imprimis sanguis accumulatur in cerebri vasis, quamquam negari non potest, saepius in eclampsia correptis nec prius, nec in graviditate hanc observatam fuisse parum commodam valetudinem.

Fortasse gravidarum chylo abundantior sanguis, qui minus habet oxygenii, ideoque magis ad stagnationes est proclivis, hanc praedispositionem procreandam adjuvat (cf. Jörgs Handbuch der Krankheiten des Weibes. Leipz. 1821. §. 441).

Hujus valetudinis causam occasionalem

omnes praebere possunt vires nocentes, quae et in graviditate et in partu, sive commota congestionem in cerebrum vel in medullam spinalem, sive dum per se haec consumunt organa, omnino idoneae sunt convulsionibus movendis; quibus quidem adnumerandi sunt graviter animum excitantes affectus, quales ira vel terror, indigestiones, spirituosarum potionum usus perfrictionesque, affectus quoque deprimentes, humorum jactura, nervorum systematis nimia irritatio etc.

Memoratu quoque dignum est, quod hic morbus occasionalibus interdum causis, quae epidemicam habent vim, oriri videtur, cum plures consentiant observatores, quibusdam temporibus eum saepius observatum esse, quam aliis. Hujus rei causam saepe in eadem inesse aëris natura, quae quibusdam temporibus frequentiores excitat rheumatismos, vix in dubium revocari potest, cum perfrictio saepissime hujus valetudinis praebeat causam occasionalem.

Magni certe momenti in curandi hujus morbi ratione, et praesertim ut accurate constitui possint casus, in quibus nobis liceat partum accelerare, quod a multis commendatur, est respicere, quamnam vim in excitandis convulsionibus pariens habeat uterus.

Plurimis enim in casibus morbus, nulla uteri ratione habita, cerebrum spinalemque medullam directe, saltem utero non interveniente, afficientibus causis exoriri videtur, et serius tandem uteri systema eodem afficere incommodo. Interdum vero hanc congestionem excitantes causae fortasse

ex abnormi quaerendae sunt ipsius uteri conditione, quae modo in mechanica, modo in dinamica anomalia posita esse potest.

Sic mechanice solum fetus in uterum et pelvis organa pondus, vel ipsius nimis extensi uteri in organa adjacentia et thoracis praesertim cavi, eoque facta liberae respirationis interpellatio fieri potest momentum, nimiam capitis vasorum excitans repletionem; ubi convulsiones omnino desinere non possunt, priusquam mechanica haec sublata est anomalia.

Dynamicis hujusmodi perturbationibus adnumerandi sunt primarii et vehementes spasmi, sensibilitas magna et omnino graves irritationes uteri, quae quidem, quod neminem fugit, hunc saepe in modum augeri possunt, ut universales existant convulsiones; ubi etiam cerebri spinalisque medullae affectio, quae proxime has excitat convulsiones, secundaria est, et ab uteri systemate primarie affecto provecta, ita ut hoc tantum placato tolli possit. Quos ut cognoscamus casus, maxime respiciendum est, semper certa quaedam et uterum quidem maxime spectantia praecurrisse incommoda; ideoque universalem impetum convulsivum profectum esse e spasmō vel irritatione uteri praegressis, conijcere satis bene possumus.

Quocum confundi non debet, quod Gel. Wiggand, diligens ille naturae scrutator, continuo se observasse confirmat, omnem eclampsiae paroxysmum oriri, quo tempore normales finiantur partus dolores. Tum vero partus dolores, fortasse

multi e contráctione in universale vasorum systema sanguinis recessu, proximum solum ad convulsiones gignendas impulsum praebere videntur, quae quidem jam prius aliis excitantibus momentis praeparatae fuerunt. Nullo tamen modo semper idiopathicam uteri affectionem sicut sub iis, quas descripsi, conditionibus, statuere nobis licet.

Prognosis.

In universum hujus morbi prognosis iniquissima est, et pauca tantum faustum pollicentur exitum momenta. Idem est matris fetusque periculum, et plerumque mors invalidum hunc sequitur statum. Spectanda matris est constitutio, quae si tenera sensibilisque est vel si convulsiones jam prius adesse solebant, faustior in universum erit prognosis, cum vel leviores, organisationem non alte intrantes causae occasionales ad excitandas convulsiones tum sufficiant. Altera ex parte plethora et validior respicienda est constitutio. Quo enim vehementius affectum est systema nervorum, quo graviores jam inde ab initio conspiciuntur convulsiones, quaeque iteratae non minuantur sed potius augentur, eo periculosior est status; pariter quoque si convulsionum mora consuetum transgreditur tempus, paroxysmi diutius perdurant, intermissionesque breviores sunt, quam quae corpus ab horrendis requiescere sinant contentionibus. Ubi hoc modo impetus prolongantur, unus saepe ad mortem excitandam sufficit paroxysmus plures horas perdurans (Jörg l. c. §. 439). Quo autem plures corripit eclampsia partes,

et praesertim si uterus quoque afficitur, eo gravius matris fetusque imminet vitae periculum. Eodem quoque modo respiciendum est tempus, quo hic appareat morbus; quo enim remotius a normali pariendi est tempore, eo probabilior utriusque est mors, fetus, immaturitate, matris, genitalibus nondum ad partum paratis, quo salutis spes, quam interdum partus praebet acceleratus, dubia sit, immo plane interdum tollitur, nisi ipsa natura orificium uteri dilatando, fetumque paulatim extrudendo subvenit arti. Quae si deficiunt conditiones et sola operari debet ars, vix praeter mortem alium expectare possumus exitum. Quam autem vasorum systema in gravius vel levius periculum habeat vim, praecipue apparet in cerebro pectoralibusque organis; si has enim regiones jam prius occupaverant morbi, qui augentur congestionibus accedentibus, facile intelligimus rarissime existere exempla, in quibus mulieres, morboris cerebri vel pectoris organorum praeditae affectionibus, ejusmodi sustineant partum. Interdum secundarii morbi vehementis congestionis oriuntur animi perturbationes, quales sunt melancholia, fatuitas etc. Sopor remittentibus jam convulsionibus perdurans, nulla, durante intermissione, quae animadverti possit, habitus commutatio, vel, qualem facies praese fert Hippocratica, infaustum vaticinantur exitum. Exceptis jam supra memoratis periculis, quae fetus imminet vitae, huic pestiferus quoque sit morbus paroxysmorum vi et mora, nimia magnitudine vel pravo situ, qui, eodem quoque tempore utero convulsionibus correpto, arte vix sine acerrima vi emendari potest. Sic quoque minus

faustum pollicentur exitum sanguinis profuvia, quae, e placentae partis segregatione exorta, mox vitam et matris definiunt et fetus.

C u r a.

Cum tractandus hic morbus omnem vehementer afficiat organismum, et cum maximo semper subitoque conjunctus sit vitae discrimine, artis quoque celerius et validius desiderat auxilium; igitur exulto jam morbo raro tantum respicere possumus ad causas occasionales. Indicationis enim vitalis observatio semper praecedit causalem. Interdum vero ubi perspicuae et vim suam adhuc exercentes adsunt causae occasionales, in quas sine ulla curae vitalis injuria uno eodemque tempore agere possumus, medici est, has quoque non praetermittere.

Sic exempli gratia, si praecessit inferiorum praesertim extremitatum perfrictio, ut morbum ab affecto cerebro spinalique medulla ad pedes derivemus studere nos oportet; quod ut perficiamus, massas armoraciae, sinapisma, vesicatoria, calida pediluvia, vel, ubi urgens periculum validam velocemque poscit derivationem, fervidam ipsam aquam, donec vesicae excitentur, applicare debemus. Si modo antecedentem indigestionem causam habere debemus occasionalem, ventriculum a cruditatibus etiam per vomitorium liberare non formidemus, quum continuo nocentem

exerceant vim. Aestus antecedens spirituosarum potionum usu commotus, vel excitantes animi affectus etc. refrigerantia, sedantiaque desiderant medicamenta; nullam igitur aliam curandi poscunt rationem, nisi quam ipse postulat morbus.

In curando morbo ipso curatio aegrotae alia est dum impetus existunt, alia in intermissionibus. In illis enim raro, et quidem tum, cum longius perdurant vel mors repentina imminet, directa curandi ratio adhibenda est. Inprimis vero quique caveat puerperae motiones vi cohibere, cum, omnino prohibitis membrorum motionibus, interni periculosiores spasmi et paralyses exoriri possint. Multo magis spectandum est, ut aegrotā a laesionibus defendatur.

Est vero intermissionis tempus, quo medicus morbi characteri repugnet necesse est. Caput hic maxime respiciendum est et si, ut plerumque sit, symptomata congestionum et inflammationis adsunt, prima conditio felicitis sanationis est, ut vasa supra modum impleta evacuentur. Hanc ob causam pro symptomatibus congestivis hirudines et potius quidem plures quam pauciores, temporibus et occipiti apponantur, nec quis dubitet in casibus gravioribus aegrotae venaesectione plus minusve sanguinis detrudere. Major pars casuum feliciter sanatorum, ab auctoribus descriptorum, proficiscebatur emissione sanguinis suo tempore et largiter adhibita. Copia sanguinis mittendi sine ullo valetudinis incommodo saepe maxima esse potest, et mirum sane est, ingenti sanguinis vi missa, interdum tamen mox praetereunte tantum quiete gavi-

eam esse aegrotam. Sic Dr. Strahsen (univers. caes. litt. Dorpt. gratul. soc. med. pract. Rig. 1827. pag. 19) in gravi eclampsia quadraginta uncias sanguinis misit, et nonnullis horis post impetum priore cum alacritate rursus aderant. Si supra jam memorata affectae medullae spinalis signa adsunt, sanguis prope hoc organum mittatur, quare etiam, ut hirudines seu cucurbitulae cruentae lateribus columnae vertebralis applicentur, suaserim. Itaque etiam venae sectiones hac in affectione maximi momenti esse, quis negabit? — Nunc si nimis magna sanguinis vis remota est, remedia adhibenda sunt, quae, quominus vasa rursus extra modum impleantur, prohibent; hinc frigus in caput, tonsis capillis, adhibetur, praesertim etiam derivatio congestionum in alia organa, in primis in tractum intestinorum, extremitates inferiores et in cutem, pertinent. Quod ad derivationem in tractum intestinorum attinet, praeter refrigerantes laxantesque sales; in usu Calomelanos in magnis, alvi dejectionem maxime augmentibus dosibus, optimam utilitatis spem posuerim, quum, secundum plasticam sanguinis constitutionem, graviditatis status in universum ad exsudationes in inclinationem prae se ferat. Interna medicamenta adhibendis externis remediis adjuvanda sunt, quibus saepe solis tantum hoc in morbo uti possumus, cum trismus, impedita aegrotae deglutitio et sopor per intermissiones etiam magis minuire permansens, medicamenta interna adhibere nos haud sinat.

Magni etiam momenti, ut arbitror, clysmata tractum intestinorum excitantia purgantiaque,

hoc loco sint; eodem etiam modo salutaris supra jam memorata excitatio extremitatum inferiorum. Ad perficiendam derivationem in universum cutis systema, balnea tepida, quibus fortasse aromaticae antispasmodicae herbae, sive ut Cel. Stütz vult, kali causticum immisceri poterunt. Haec enim balnea, ut Wigand observabat, non solum evidenter nervorum graviter excitatum systema tranquillabant, sed etiam in genitalia interna fere specificam vim exercebant, ut quemque in iis spasmus sedantia partum maturarent. Gravissimum etiam remedium praebere videbantur ad fetus vitam, in tanto versantem discrimine, servandam (Wig. l. c. §. 108).

Si haec agendi ratio graviter assidueque adhibita non sufficit ad graves convulsiones sedandas sive finiendas, demum ad antispasmodica proprie sic dicta transgrediendum est. Maxime mihi ex his remediis tria excellere videntur: acidum hydrocyanicum, radix Valerianae et Moschus. Acidum hydrocyanicum, narcoticum illud remedium, quod optime cum prorsus inflammabili et congestivo cerebri statu congruit, etiam hic fortasse, maturissimo jam tempore perferri et maximam utilitatem afferre poterit. Inter alias de ejus effectum utili observationes, tantum eam Dr. Strahsen Rigae (l. c. p. 20) hic afferre mihi liceat, qui, universali sanguinis missione frustra effecta, nequaquam adhibitis magnis Opii dosibus, tandem acido hydrocyanico usus, exoptatum et repentinum eventum observabat: „paroxysmus convulsionum jam inchoans desivit, et quinquaginta circiter guttis acidi borussici (ut

„Giese praeparat) hoc modo consumtis, foemina „in somnum quietum, ore clauso, respiratione „leni, non clangosa incidit.“ Radicem Valerianae Cl. Wigand semper prospere adhibitam sese vidisse affirmat; fortissimo infuso ejus utitur (3i ad 3vj Colat.) et singulo cochleari cibario guttas nonnullas tincturae thebaicae immisceri jubet. Moschus denique, utin serioribus inflammationum cerebri stadiis in universum, specialiter vero in Hydrocephalo acuto infantum, jure sane optimo gravissimum putatur remedium, ita etiam hoc in morbo dignus est, in quo magnam sanationis spem ponamus. In casu a me infra descripto sanatio praecipue magnae emissi sanguinis copia et Moscho adhibito adscribenda videtur. Ita etiam effectus Moschi, partim puri, partim simul cum Calomelane praebiti in supra memorato exemplo, anno MDCCCXXII hic observato, maxime perspicuus erat.

Multo rarius adhibenda sunt et multo magis dubios effectus pollicentur alia in hoc morbo commendata et usitata antispasmodica remedia, ut Opium, Belladonna, Stramonium, Sal. C. C., Camphora etc., et equidem medicos practicos priorum temporum, cum haec et praecipue Opium saepe usurparent, morbum saepius auxisse, quam sanasse persuasum mihi habeo. Saltem ex eo inde tempore, ex quo antiphlogistica medendi methodo usi sunt, ut observationes probant, felicius quam priori tempore eclampsiae medebantur. Ii vero casus, de quibus dubitandum non est, quin opium re vera salubre fuerit, fortasse magis affectione medullae spinalis, quam cere-

bri nitebantur, et semper usum Opii et aliorum ejusmodi medicamentorum in his tantum, in universum rarioribus, casibus commendandum esse puto. Semper vero, haec interna antispasmodica adhibentes, simul cum iis illis remediis derivantibus pariter atque balneis tepidis utamur necesse est.

Ubi vero morbus magis idiopathicus nervorum est, vasorum systemate haud intercedente, uti jam prius exposui, ibi antiphlogisticam medendi methodum plane rejiciendam esse, et e contrario ex validiorum narcoticorum et antispasmodicorum, etiam modo nominatorum usu prosperum effectum expectandum esse constat. Sed etiam hic semper ad affectiones cerebri et medullae spinalis, quae accidere possint, animum maxime attendas, cum, etiamsi permagna sit virium imbecillitas, tamen convulsiones ex illo congestionum sive inflammationis statu organorum centralium proficisci possint. Ita in pluribus casibus, in quibus collapsus perspicue apparebat, locales sanguinis evacuationes multum conferebant ad morbum sanandum. Hic praematurum et in nimis magnis dosibus opii et aliorum ejusmodi medicamentorum usum nocere tantum posse, cuique perspicuum est.

Restat mihi nunc responsio gravis illius quaestionis, num omnino partu artificiali, qui antea nimis generaliter, conditionibus non respectis, gravissimum remedium convulsionum parturientium commendabatur, utendum sit, et quibusnam tantum conditionibus?

Utilitatem ejus hae affirmant sententiae:

1) Partu finito etiam momentum praedisponens primum et gravissimum removetur. 2) Fetus in lucem edito, dolores partus, inter pariendum semper se renovantes, in vitium universale reagere jam non possunt, quum dubitari nequeat, quin etiam dolores partus normales, quamvis non inter causas morbi occasionales proprie sic dictas numerandi sint, tamen primum impulsus praebeant, ut paroxysmi semper, et fortasse prius renoventur, quam illis deficientibus fiat. 3) Experientia docet, saepe, ubi sive ipsa natura partum acceleraverit, sive ubi ars effecerit, ut ederetur, subito morbum sublatum nec impetus renovatos esse. 4) Respiciamus necesse est, partus accelerationem solum probatum exploratumque remedium esse ad vitam fetus in maximo versantem discrimine servandam.

Ex altera vero parte gravia sane multa contra hanc agendi rationem afferri possunt:

1) Ille partus artificialis, nisi natura jam omnia ad infantis partum paraverit, non sine maximo parturientis periculo perfici potest, quum irritatio uteri, cum operatione omni tempore conjuncta, semper iere convulsiones in temporis saltem momenta augeat, easque fortasse sedatas rursus excitare possit. 2) Non semper, ut observationes demonstrant, partu edito, morbus sublatus est, sed interdum convulsiones adhuc postea, ejusmodi phaenomena ostendentes, permanebant, immo interdum, ubi partus, sive natura sive artis ope, nimis acceleratus est, adhuc graviores existebant, quam antea. 3) Supra

jam de triplice statu dolorum partus, morbo durante, disserui. In primis duobus casibus, ubi uterus quasi a morbo organismi universalis separatus apparet, sive, normali functioni suae inseruiens, inter ipsas convulsiones partum edet, sive, morbo durante omnino agere desinens, paroxysmus finitis, verisimiliter denuo in infantem emovendum aget, ubi praematurum artis auxilium partim superfluum erit, partim nocebit. Ad summum infantis tantum ratio habenda ad artificialem partus accelerationem nos impellere poterit. In tertio autem casu, ubi morbus generalis cum utero etiam communicatur, atque uterus igitur in convulsionum catena membrum est praecipuum, jure admonet Wigand (l. c. §. 110), periculosum esse, partum subito auferre atque hoc modo uterum ex viva sua et maxime necessaria conjunctione cum reliquo corpore evellere.

Cum haec omnia pro et contra dici possint, difficillimum haud dubie semper erit, in unoquoque casu accurate decernere, utrum necessarius sit an supervacuum partus artificiosus; atque re vera hoc dijudicandum praecipue relinqui debet in casibus singulis medici prudentiae atque experientiae. Generaliter autem de hac re, quae sequuntur, constitui possunt:

Cum partus in utero remanens, secundum ea, quae dicta sunt, non semper magnum afferat matri periculum, quod plerumque timetur, sed e contrario saepe necessarius videatur ad vitam matris conservandam, plerumque non tam matris quam fetus periculum considerandum erit. Po-

test igitur haec regula constitui: semper infantis vitam artificiali partu esse servandam, ubi sine matris periculo fieri possit. Semper enim anteit matris servatio infantis salutem. Matri autem operatione adductum periculum eo minus esse debet, quo magis uterus in illa separatione a cetero corpore mansit et quo magis omnia ad partum sunt parata. Ad partum artificialem semper ea operatio eligatur, quae minimam secum ferat uteri irritationem et plurima semper relinquuntur propriae naturae actioni. Praeterea partus non nimis celeriter, sed longioribus intervallis et, ubi fieri potest, partus doloribus adjuvantibus extrahendus est, ne uterus tam subito ex consuetudine sua ratione ad ceterum corpus eripiatur.

Accidit vero etiam, ut ad ipsius matris vitam servandam necesse sit partum extrahi. Ubi enim, ut in Aetiologia accuratius explicatum est, primaria uteri affectio, partim mechanice partim dynamicè morbum gignit atque assidue sustentat, ibi medicus, si medicamentis statum hunc abnormem finire non potest, semper ad ultimum et unicum auxilium, ad partum artificialem, recurrere debet, quin, instante periculo, ad partum coactum ut vocant (accouchement forcé). Accuratio narratio, quem ad modum partus artificialis sit instituendus, jure hic praetermittenda, et ad artem obstetriciam potius referenda videtur.

Historia morbi.

Anno MDCCCXXVIII. die IV. Novembr. ancilla quaedam oppidana, nomine Liso, duodetrigesimum aetatis annum agens, constitutione robusta temperamentoque phlegmatico, parturiens ad scholam accessit clinicam. A prima aetate, ut ipsa aiebat, semper bona valetudine usa, annos duodeviginti nata primum menstruaverat, et catamenia quidem, quaternos dies perdurantia, singulis mensibus redierunt. — Primum gravida, diem, quo concepisset, in finem Jan. et ultimum, parciorem quidem mensium fluxum in diem XI. Febr. incidisse, nec nisi a mense Sept. certo fetus motus se sensisse contendebat. Per totam graviditatem aegrotæ de nullis molestiis, die vero primo Nov., partu imminente, ira irritata graviterque commota, de perturbationibus, lassitudine, quin etiam passim de convulsionibus medicis conquesta est. Die III. Nov. prima luce partus dolores sentiebantur; obstetrix rustica tempore pomeridiano advocata parturientem partus accelerandi causa, ut acriter vires contenderet, prima partus periodo instigabat; quibus frustrata tentatis, abdomine hinc atque illinc compresso, ovi membranæ disruptis, simulque interioribus genitalium partibus graviter vexatis, aegrotæ tandem vesperi diei IV. Nov. sub partus doloribus, quamquam raris et minutis, nobis est tradita.

Jam vultus parturientis morbum indicabat. Facies subrubra miram maniae et fatuitatis mixturem declarabat; quae quidem eo conveniebant, quod aegrotæ, quamvis interrogata recte

responderet, morbo levato tamen, quaecunque nunc acciderent vix ac ne vix quidem sciret.

Exploratio, hora 6 $\frac{1}{2}$ instituta, tertiam partus periodum adesse docuit. Vagina lubrica calidaque adeo erat dilatata ut facillime duo digiti immitti possent; portio vaginalis cesserat, labiis orificii exceptis quae non, uti solent, densa fetusque partes cingentia, sed laxata reperiebantur; orificium uteri irregulare magisque obliquum, pollice cum dimidio apertum in media pelvis apertura tactu percipi, et labia soluta, laxa, languescientia, facillime ad latitudinem trium pollicum dilatari poterant; omnia, ni fallor, ex vexatione internarum genitalium partium orta. Ovi membranae violenter laceratae, emittentes primum explorationi obstabant; tum vero, his remotis, caput infantis altissimum atque fixum in pelvis introitu sentiebatur; ejus situs propter tumorem capitis eximium duobus etiam digitis immixtis non poterat indicari, tota vero manu in vaginam introducta, in symphysi sacro-iliaca dextri lateris, fontanella minor, suturaque suginalis antrosum et ad sinistram partem abiens distinguebatur ita, ut, quod etiam partu sequente affirmatum est, occiput ad latus dextrum atque posterius, facies ad sinistrum anteriusque spectaret.

Liquor amnii, cujus major pars, membrana diruptis, odorem foetidum spargens jam effluxerat, nunc etiam, meconio intermixto, colore, luridum virescentem monstrabat. Quae liquoris amnii conditio, motus fetus ultimis duobus diebus non percepti et perturbationes in gra-

rabant. In exploratione sequente hora 7 $\frac{1}{2}$ instituta, caput situm suum firme tenebat. Cathetere, quia inde ab hesterno die urinam non miserat, hora 9 applicato, parva tantummodo copia profluxit. Parturiens jamjam inquieta, situm saepissime mutans, in lecto se jactans, de capitis, dorsi et regionis sacralis doloribus conquesta est; singultus interdum audiebatur; pulsus normalis (85 ictus quoque minuto); cutis frigida et sicca; exploratio, hora dimidia post instituta atque animadversiones, secunda noctis hora die V. Novbr. balneo calido adhibito, nec non sexta hora matutina a prioribus re ipsa haud discrepabant.

Subito vero hora 7, allatis prodromis praegressis, convulsiones, quamvis modicae, in acme rigore tetanico totius corporis, conscientia perturbata, respiratione anhelante et stertente, spasmia ore agitata se designantes, exoriebantur et minutum perdurabant; facies rubra fuit, pulsus ad 112 usque ictus quoque minuto erat acceleratus et sensus sensim sensimque rediebant.

III. Professor Deutsch, instituti antistes, hora 9, his omnibus perpensis, partum artificialem instituere decernebat, ipseque, omnibus ad operationem paratis, Clarissimi Osiander forcipe, uti in hoc altissimo capitis statu fieri debet, utebatur. Tractionibus nunc, manubrio lege artis demisso, iterum iterumque renovatis, cum Cel. Deutsch operationem adjutori instituti jam tradidisset, denique exortae sunt convulsiones, prioribus et diuturniores et terribiliores, ita ut rubore et turgore faciei auctis, parturientem oculos horribile distortentem, caput hinc atque illinc, praecipue vero retrorsum jactantem, manibus pedibusque simul

ferientem vix a violationibus defendere possemus. Gradatim eclampsia summopere aucta, facies livida, tetanus universalis, respiratio stertens, magna spumae copia, ut jam antea, animadvertebantur; tetano vero remisso, denuo convulsiones et postea sopor exortus est. Tum vero, forcipe de capite elapsa, ab incepto desistentes, aegrotam, ut quieti se daret, in priorem lectum reduximus.

Parturientem, quamquam summa lassitudine vinctam, tamen statu sthenico affectam, proximamque morbi ausam nimiam sanguinis in vasis cerebralibus copiam fuisse, negari non poterat. Prognosis, hoc in morbo semper dubia, nunc, apoplexia in novo impetu semper metuenda, constitutione plethorica ad spasmos minime praedisponente, causarum occasionalium gravitate, et quia parturiens femina antea nunquam morbo ejusmodi laboraverat, iniquior fiebat. Primum, sanguinis e vasis cerebralibus detrahendi causa, octo hirundines in regione temporum applicatae sunt, et alternatim jam Ipec. gr. $\frac{1}{2}$ cum sach. lact., jam XL gutt. extr. Bellad. grjij in Aqua lauroceras. 5j solut. secunda quoque hora praebantur, simulque clyσμα antispasmodicum ex flor. Chamom. et rad. Valerian., quod effectum augetet, adhibebatur. Quae, cum insuper vires parturientis exhaustae essent, mox placidum somnum per horam dimidiā afferebant, ex quo excitata, anxietate et inquietudine deminutis, per aliquot temporis spatium melius se habebat. At sensim sensimque omnia phaenomena, prius allata, denuo oriebantur, ita ut, jactationibus celeriter auctis, diligentissime semper custodiri deberet aegrotā, quae interdum, spasmo forsā in pectore exorto, respiratio-

nem impediēte, in lecto sedere seu adsurgere cogeatur. Hora prima post meridiem, mixtura priore omīssa, scutella infusi valerian. calefacti cum spirita Minder., pulvere Ipec. repetito, propinabatur.

Hora secunda status fere idem erat, et exploratio interna, quamvis dolores partus majores frequentioresque redderentur, nihilo, nisi quod orificium aliquantulum magis apertum esset, a perscrutationibus operationem antecedentibus differebat. Hora tertia tertius vehementior eclampsiae paroxysmus exortus, remissionibus exacerbationibusque invicem succedentibus, viginti minuta perdurabat; pulsus plenus, durus et acceleratus (140 ictus quoque minuto), facies rubra et turgescens, sanguine quamvis e vulneribus hirundinum adhuc profluente, cum sat superque sanguinis e vena missionem indicassent, statim unciae octo sanguinis celerrime coagulantis, nil fere nisi cruorem crassum continentis, e venā dextri brachii mittebatur; praeterea cuivis Ipecac. dosi Castorei griv, et infuso Valerian. Moschi grjij. addita.

Impetus quartus hora 5., quintus hora 7. et quadrante horae post sextus sequebatur, omnes quamquam tertio lentiores atque breviores, iisdem fere symptomatibus. Notatu dignum mihi videtur, si aegrotā in lecto assurgeret, et aliquamdiū sederet, id certissimum semper instantis impetus signum fuisse. Aegra ab anxietate, quam supra descripsimus, jam in intermissionibus non liberata, tum pectus, tum genitalia, tum praecipue caput, quo, quod facile permiximus, vulnera

huridinum rursus aperiebantur, captabat. Clysterio antispastico asae foetid. grV addita. — Cum vero hora $7\frac{1}{2}$ comprehendissemus, aegrotam a prima inde luce urinam non misisse, nihil erat, quod artificialem lotii evacuationem differremus, et cathetere applicato copia urinae sat magna effluxit. — Exploratione denuo instituta caput fetus aliquantulum processisse inveni. — Partus dolores ab hora $2\frac{1}{2}$ nulli. — Impetus septimus hora $9\frac{1}{2}$ fuit, octavus hora 11, ultimus denique nonus media nocte, alius alio lenior breviorque. Hora 11, moscho omisso, remedium hoc a Cl. Wigand landatum cum pulvere alternatim praebebat.

R. Jusus. rad. Valerian: ex \mathfrak{Zj} parat. \mathfrak{Zvj}
quibus adde:

Liquor. amonii acetici $\mathfrak{Z}\beta$

S. tinct. thebaic. duabus additis guttis, secunda quaque hora cochlear cibarium sumatur.

Die VI. Nov. Anxietas sensim sensimque diminuta, prima noctis hora desiit; parturiens tranquillior facta interdum quasi somno vineta videbatur, neque ullum spasmi vestigium ostendens nos securiores, quam par esset, reddebat, ita ut Dr. Fählmann, qui forte aderat, hora 3. noctis explorationem internam suscepturus, caput pectusque infantis mortui et ex parte putrefacti, facie auresque directa, doloribus nec a nobis nec a parturiente observatis, jam evoluta inveniret, — aliisque infantis partibus trahendo mox eductis, placentam, ex parte parieti anteriori uteri affixam, liquore amonii foetido, sublusco, sanguine commixto, simul effluente, removeret. Injectionibus ex infuso Chamom., quae vaginam uterumque

abluerent, factis, aegrotam, ut quieti se daret, adducta est.

Puerpera, mentis suae non compos, infante exonerata erat, deinde quieta, capitis pectorisque sudore parvo exorto, mane placido somno fruebatur et expergefacta corpus vehementer mutatum sentiebat. Jam non animi perturbati symptomata e vultu elucebant, et nunc demum — cum quaecunque in instituto nostro duobus diebus sibi accidissent, mirabili quodam atque singulari statu devinctae, non nisi valde obscure se recordari contenderet — conscientiam plane illi esse restitutam, intelleximus. Uterus minime uti solent contractus, ad regionem usque umbilicalem extensus, per tegumenta externa massae similis percipiebatur, abdomen vero si tangebatur premebaturque, paullum dolebat. Lochiorum loco humor sordidus, nigricans et foetidus, sanguine mixtus e vagina manabat. Lingua sicca et aspera; febris perspicua non aderat, quamquam aegrotam, siti magna cruciata, cibum assumere noluit.

Praescribatur

R. Rad. valerian. $\mathfrak{Z}\beta$

fiat infus. \mathfrak{Zvj}

Spirit. Minder. $\mathfrak{Z}\beta$

M. S. secunda quaque hora cochlear. cibarium sum. praeterea ad infricandum in abdomen tumefactum:

Unguent. Hyoscyam. cocti \mathfrak{Zj}
neapolit. $\mathfrak{Z}\beta$

Spirit. Sal. ammoniac. caust. \mathfrak{Zj}

Laudan. liquid. Sydenh. \mathfrak{Zj}

Camphor. $\mathfrak{Z}\beta$

Mf. linimentum.

simulque ex hoc inde tempore quotidie nonnullae injectiones in uterum ex decocto Cicutae, laticis foetidi effluentis emendandi causa, factae sunt. Praeterea cum aegrotā, ex quo in instituto esset, alvum non deiecisset, vesperi clysterium ex Sem. Lin. ℥ij, Rad. Valerian. et flor. Chamomill. aa ℥β, Asae foetid. in aquae font. ℥i cum vitell. ovi q. s. solutae gr. V paratum praebatur, potione ex infuso herbae Meliss. cum vino leniori francogallico addita.

Die VII. Nov. Clyisma hesternum nil efecerat; nox quieta et maxima ex parte somnus consumpta; facies aliaeque corporis partes flavae; lingua muco obducta et humida; corporis superior pars levi sudore a quinta inde hora matutina maderata; puerpera praecipue de dolore atque tumore genitalium est conquesta et labia quidem majora sinistri praecipue lateris tumescentia ac dolentia exploranti apparebant. Lotium non voluntarie redditum; caetera ut heri. Externis remediis repetitis, infusi Valerianae loco, alvi adstrictae causa, remedium hoc simul refrigerans atque purgans praescribebatur

R. Extr. Chamomill. ℥j
Tart. tartaris. ℥j
Aq. chamom. ℥jv

M. S. secunda quaque hora cochlear cibari sumatur.

Die VIII. Nov. Sudorem vespere hesterni diei exortum quietus sequebatur somnus; dolor abdominis idem; uterus massae similis tactu, aliquantum jam contractus, sensim sensimque indurescebat; alvus fluida in lectum dejecta; tumor labiorum auctus, lingua subflava et humida; pulsus (75 ictus

q. m.) minor debiliorque; caeterum aegrotā satis bene se habebat. Genitalia linteis infuso spec. resolv. et aqua Goul. aa humectatis tegebantur, simulque propinabatur

R. Rad. Valerian. ℥ijj
Angelic. ℥jβ
infund. aq. bull. refrig. vase clauso
ad Colat. ℥vj
Extr. Hyoscyam. ℥β
Cardui bened.
Spir. Sal. dulc. aa ℥j

M. S. secunda quaque hora cochlear cibari sumatur.

Dies IX. Nov. Lingua pura et humida, colore flavo cutis, doloribusque abdominis diminutis, tumor dolorque labiorum magis magisque crescebant. Sudor ex duobus diebus nullus; aegrotā tussi leniori vexabatur; mammis laxatis lac deerat, alvus iterum iterumque soluta. Spir. sal. dulc. loco mixturae, tussis levandae sudorisque simul excitandi causa, liqu. ammon. anis. ℥jj additae. Mammae vero quotidie abhinc iteratim infuso seminum Sinapis ablutae.

Die XI. Nov. Abdomen dolore carens et molle; parvus interdum sudor; capitis dolor, nulla alvi excretio ab hesterno jam die; tumor genitalium decrescebat. Remedia omnia continuabantur.

Die XII. Nov. Lactis in mammis vestigium; in regione sacrali dolores sentiebantur, in extremitates inferiores propagati; alvo nec hodie soluta, purgantia renovata sunt.

Die XIV. Nov. Copia humoris ex utero effluentis minor fuit, isque minus ichorosus; jam decoct. Cicut. omisso, quotidie semel vel bis in-

jectiones ex infus. herbae Millef. cum flor. Chamomil. aa factae sunt.

Die XV. Nov. Valetudo melior; uterus contractus dolore carebat; dolor capitis non aderat; excretiones alvi regulares; aegrotae tantum tussi vehementer vexatae praebebatur:

R. Sulphur. aurat. —

Extr. hyoscyam. — a gr. jv

Sachar. alb. ℥ij

Divid. in part. aequal. jv

S. mane atque vespere pulvis sumatur.

Die XVII. Nov. Caeteris omnibus molestiis sublati, puerpera non nisi de doloribus extremitatum inferiorum jam antea perceptis est con-
 quiesta. Qui etiam sensim sensimque emplastro vesicator. ordin. cum empl. Melil., in regione sacrali applicato, suppurationique unguent. digest. ℥j cum pulv. Cantharid. ℥j infricando sustentatae cedebant, ita ut puerperam die XXII. Nov. sanam demittere possemus.